

Tíðargrein

Betri heilsu- tænastur til allar føroyingar

Trotið av kommunulæknum er ein álvarslig avbjóðing fyri mong. Í flestu økjum í Føroyum eru kommunulæknastørvini ikki fullmanna og hóast skiftandi avloysarar gera sitt besta, so er støðan langt frá nøktandi. Neyðugt er við broytingum, so allir føroyingar fáa eina góða heilsutænastu í nærumhvørvinum

Í Føroyum hava vit eina góða skipan, sum tryggjar, at tú kanst fara ókeypis til lækna, tá okkurt bagir. Uttan so, at skaðin er bráðfeingis, so er tað tín lækni – kommunulæknin – sum tryggjar, at fólk fáa gjørt tær kanningar sum eru neyðugar og at viðgerð verður sett í verk, tá ið tað er neyðugt. Metir kommunulæknin, at tú hevur tørv á øðrum, vísir hann ella hon teg víðari til tann, sum hevur fakliga førleikan. Tað kann verða alt frá t.d. fysioterapeuti, heimatænastu, serlækna á sjúkrahúsi ella sálarfrøðingi.

Flestu føroyingar eru mestsum ongantíð á sjúkrahúsi. Men í einum longum lívi eru vit oftani hjá kommunulækna. Sum børn er títtleikin stórir, kvinnur í barnsburði verða kannaðar regluliga og tá ið vit gerast eldri økjast læknaviðtalurnar aftur. Samstundis er eitt vaksandi tal av fólki við kroniskum sjúkum, sum hava tørv á regluligum sambandi við lækna. So týðningurin at hava eina væl virkandi heilsutænastu í okkara nærumhvørvi – har vit búgva – má ikki undirmetast.

Trot á kommunulæknum

Men í dag er heilsutænastan í nærumhvørvinum, okkara kommunulæknaskipan, merkt av stórum avbjóðingum. Høvuðsavbjóðingin er stóra trotið á kommunulæknum. Seinnu árinu hevur tað verið sera trupult at fáa kommunulæknar í føst stórv uttanfyri Havnina og

verða viðtalurnar tí mannaðar við skiftandi avloysarum, sum ikki altíð eru so stinnir í føroyskum.

Samstundis er miðalaldurin á kommunulæknum høgur og vandi er tí fyri, at støðan kemur at versna um vit lata standa til. Í dag eru 18 kommunulæknar í føstum starvi í 30 virknum stórvum. Fimm av teimum arbeiða niðurstetta tíð. Sjey av kommunulæknunum eru yngri enn 50 ár, meðan átta av teimum eru 60 ár ella eldri.

Stóra trotið er ikki haldbart. Hvørki fyri sjúklingarnar og avvarðandi ella fyri kommunulæknarnar sjálvar. Ei heldur fyri onnur viðtalustarvsfólk. Samanumtikið stendur verandi kommunulæknaskipan á einum vegamóti, og veruligur vandi er fyri, at skipanin fer fyri bakka, um munadygg og víðfevnd tiltøk ikki verða sett í verk sum skjótast.

Neyðugt at tillaga 100 ára gomlu skipanina

Galdandi kommunulæknaskipan kom í gildi fyrst í 1900-talinum, tá tvørlikt var at fara millum bygdur og oyggjar í Føroyum. Hóast víðfevndar samfelagsbroytingar hesi síðstu 100 árinu, bæði tá ið tað kemur til samferðslu og til tørvin á og menningina av heilsutænastum, eru bert smávegis tillagingar framdar í kommunulæknaskipanini. Henda gongdin hevur við sær, at kommunulæknaskipanin við tíðini er vorðin støðugt meira ótíðarhóskandi.

Bygnaðurin í kommunulæknaskipanini hevur verið merktur av, at økið hevur verið býtt millum land, kommunur og sjúkrakassar. Avleiðingin av hesum er eitt fløkt uppgávu- og ábyrgdarbýtið, har eingin av pørtunum hevur havt endaligu

ella samskipandi ábyrgdina av kommunulæknaskipanini. Í 2010 kom Heilsutrygd í staðin fyri sjúkrakassarnar, men skipanin helt fram stórt sæð óbroytt.

Undir verandi skipan eru kommunulæknaviðtalurnar skipaðar sum einstakligaviðtalur. Tað merkir, at tað er ein kommunulækni í hvørjari viðtalu, og hann hevur ábyrgdina av sínum starvsfólki. Í Álitinum um nýggja kommunulæknaskipan frá 2010 fylltust bæði læknar undir útbúgving og kommunulæknar á, at kommunulæknarnir ofta upplivað eitt fakligt einsemi og at nógvtíð fer til fyrstingarlígt arbeiði. Í staðin ynskja teir at verða partur av einum heilsufakligum umhvørvi.

Allir borgarar skulu hava javnbjóðis atgongd til heilsutænastur

Vit skulu fremja átøk, so vit fáa tryggja øllum føroyingum góðar heilstænastur í nærumhvørvinum – uttan mun til hvar í landinum tú býrt. Hetta merkir millum annað, at vit skulu útbúgva fleiri kommunulæknar. Men enn meiri týðandi mugu vit skapa karmar, sum kommunulæknar og onnur heilsustarvsfólk søkja til heldur enn úr. Tey neyðugu tiltøkini eftir mínum tykki eru:

- At skipa landið í sterk heilsuøkir við heilsudeplum, sum veita eitt tyssi av heilsutænastum
- At landið yvirtekur viðtaluhøli og aðrar skyldur hjá kommunum
- At umskipa setanar- og lønarviðurskifti hjá starvsfólkunum í heilsudeplunum
- At árliga taka triggjar, heldur enn tveir, læknar inn í útbúgving sum kommunulækni
- At orða eina lóg, ið skipar karmarnar fyri økið

Í samgonguskjalinum hava vit sett okkum fyri at allir føroyingar skulu hava javnbjóðis atgongd til heilsutænastur. At leggja alt fleiri heilsutænastur nær borgaranum er ein partur av okkara ætlan. Men til tess krevst størri og sterkari eindir við fleiri ymsum starvsbólkum. Langtíðarætlanin er, at allar tær kanningar og viðgerðir, sum kunnu fara fram uttanfyri sjúkrahúsinu, skulu fara fram á heilsudeplum og í tí umhvørvi har fólk liva.

Ein lutur í Menningarætlanini fyri sjúkrahúsverkið var at fáa lýst hvussu stór játtanin er til føroyska heilsuverkið og sjúkrahúsverkið í mun til onnur Norðurlond. Ein áhugaverd niðurstøða var, at Føroyar hava hægri útreiðslur til sjúkrahús enn onnur Norðurlond,

Neyðug átøk

- At skipa landið í sterk heilsuøkir við heilsudeplum, sum veita eitt tyssi av heilsutænastum
- At landið yvirtekur viðtaluhøli og aðrar skyldur hjá kommunum
- At umskipa setanar- og lønarviðurskifti hjá starvsfólkunum í heilsudeplunum
- At árliga taka triggjar, heldur enn tveir, læknar inn í útbúgving sum kommunulækni
- At orða eina lóg, ið skipar karmarnar fyri økið